

UINCG i

**TORNEDALEN
ERFARENHETER
OCH REFLEKTIONER**

HÄR KAN JAG VARA
DEN JAG ÄR
OCH HÄR FÅR JAG BLI
DEN JAG VILL
VARA

?

Nu står vi här, efter tre års framgångar och misslyckanden. För det är ju så, vi lyckas och misslyckas om vart annat. Livet är ett ständigt lärande. När projektet nu är slut känner vi att vi måste få lyfta och trycka några av våra tankar i ord. Vi måste dela med oss av några reflektioner.

Du kommer här först få läsa om de utmaningar som unga i Tornedalen identifierat, följt av tre krönikor med våra respektive tankar såhär när tre års arbete går mot sitt slut. Vi avslutar vår lilla skrift med att berätta vad vi har planerat för framtiden. God läsning!

Tack! *Anna Tuomas, projektledare Pajala*
Elina Johansson, projektmedarbetare Övertorneå
David Jordansson, projektmedarbetare Haparanda

INLEDNING

Här kan jag vara den jag är och här får jag bli den jag vill vara!
Det är ju en helt fantastisk inställning till sig själv och sin ort. Men vänta nu, det blir ännu bättre, för denna inställning är just den inställning unga i våra tre kommuner har. Det är *deras* önskan om framtidens Tornedalen och deras roll och relation till sin omgivning. Detta är deras svar på de utmaningar de ser, och som du kan läsa om i stycket här bredvid. Svårare än såhär behöver det inte vara.

På första sidan av boken du håller i handen avslutades de ungas inställning med ett frågetecken och inte med ett utropstecken. Vi har en förhoppning att du som läser om våra utmaningar, reflektioner och erfarenheter i slutet ställer dig frågan: Vad kan jag göra för att få unga som växer upp i Tornedalen att känna att de kan vara den de är och att Tornedalen är en plats där de kan förverkliga sig själva? Kanske vi kan inspirera en aning, få er att rycka på ögonbrynen, utmana lite men framför allt få er som på något vis är berörda av ungas delaktighet, engagemang och inflytande att stanna upp och fundera själva över hur det är att vara ung, och inte bara i Tornedalen.

Förhoppningen är att ni som läser denna skrift ställer er frågan vad kan jag göra? I slutändan hoppas vi att ni vågar lyckas och misslyckas. Så länge vi försöker och lär av varandra är vi något på spåren. Du behöver inte tänka stort, och du behöver inte ta på dig de stora utmaningar som kan tyckas finnas. Se bara till dina egna möjligheter. Om alla gör något litet kan förändringen bli stor. Även små insatser i tanke eller sak gör skillnad! ■

UTMANINGAR

Bakgrunden till projektet låg i den stora utmaningen att bland annat motverka utflyttning från våra tre orter, samt rådande värderingar och attityder. Men om man tar sig tid att fundera lite kring denna utmaning kan den i sin tur delas upp i många mindre utmaningar som tillsammans utgör en större utmaning.

Visst, avsaknaden av arbetstillfällena är en enorm utmaning. Men när vi ber unga i Tornedalen att fundera och berätta om vilka utmaningar de ser är inte arbetstillfällena någon avgörande utmaning. De pratar istället om värderingar och attityder. Här nedan följer ett axplock av utmaningar som Tornedalens unga har identifierat.

Det är inte ok att "bara" stanna kvar. Att det nästan är konstigt bland unga killar om någon säger att de ska flytta härifrån. Killar ska stanna kvar här för alltid. För killarna är grejen *att kunna* stanna kvar. För tjejerna är det tvärtom, det är konstigt om de *inte* ger sig iväg. Det är en utmaning att ändra dessa attityder hos unga och vuxna.

Svårigheter för inflyttade att komma in i Tornedalen och accepteras. Det finns en rädsla för det nya och det tar tid att bygga upp nåt då inte många vill vara med från början.

Oro över vad som händer när eldsjälar slutar vara eldsjälar, och ett generellt

lågt engagemang. När det väl anordnas saker så är det inga som kommer, och det saknas naturliga mötesplatser. Samtidigt klagas det för mycket.

Unga känner sig inte delaktiga. Det pratas om saker som ska göras från kommunens sida, men det händer aldrig något. Information kommer inte fram.

Knapsbegreppet, att det ska göras skillnad på vad som är manligt och vad som är kvinnligt. Det är också en utmaning att veta hur man ska hantera den fria debatten som flödar på sociala medier.

Andra utmaningar är ökat droganvändande, lokaltrafiken, och att kontakterna mellan unga över landsgränsen håller på att försvinna

Summerar man dessa utmaningar som unga pratar om hamnar vi i det som utgjorde grunden till projektet Ung i Tornedalen. Vi hade och har en tro att om vi arbetar med ungas delaktighet, attityder och värderingar så motverkar vi också utflyttningen, eller bristen på inflyttning. Vi tycker att Tornedalen ska vara något att vara stolt över och en plats där man ska kunna förverkliga sina drömmar. För att det ska bli verklighet behöver vi gemensamt arbeta med de utmaningar som unga identifierat. ■

ANNA TUOMAS

För tre år sedan startade projektet Ung i Tornedalen med en tanke om att inspirera unga att engagera sig i samhällsutvecklingen och ge dem verktyg att kunna påverka sin livssituation. Något som i praktiken helt enkelt innebär att stötta ungas idéer. Låta dem ta ansvar och hjälpa dem att förverkliga sina idéer. Se dem växa och ta plats. Önskan var också att kunna bidra till att om möjligt börja ändra attityder och värderingar som rör bilden av unga. Få addera något nytt och positivt till bilden av Tornedalen. Den bild som många vill säga är en machokultur där varken unga eller kvinnor traditionellt fått synas särskilt mycket.

Nu börjar projektet gå mot sitt slut och ska vi vara ärliga har vägen varit allt annat än rak och jämn. Det var tufft att - när drygt ett år gått - få höra från vår Advisory board att vi tagit vatten över huvudet och satt upp för höga mål, hade för många målgrupper och dessutom för många aktiviteter. Då skulle många säkert ha dragit täcket över huvudet och tänkt - det är ingen idé, det är lika bra att ge upp. Som tur var sa de också att vi var något riktigt bra på spåret. Det koncept där unga och vuxna möts och driver idéer tillsammans. Med konceptet i fokus gjorde vi något som krävde stort mod. Vi vågade stanna upp, tänka om och sakta men säkert hitta en ny väg framåt.

OM:

*Att våga gå
på tvären*

VAD ÄR DET VI GJORT SOM KAN SES SOM NYTÄNKANDE?

Länge funderade jag på hur man kan beskriva hur det är vi arbetat - vad vi gjort som är annorlunda. Tills jag hittade Ingebrigt Steens bok "Ona Fyr: för dig som vill lyckas tillsammans med andra". I ett kapitel - Rip curl - berättar han om en händelse 2001 i Australien när 132 personer klarade sitt liv när de fångades av underströmmar. Allt tack vare att de inte försökte simma mot land - dvs. mot strömmen - inte heller att de följde med strömmarna ut från land. Istället simmade de på tvären. Detta är, som Steen säger det, den överraskande vinkeln, den originella lösningen som varken handlar om viljelöshet eller övermod utan om att sätta sin egen kurs. Våga ta sig ut på djupt vatten och riskera att det kommer en underström som kan dra ner en - och övervinna den. Ha modet att gå på tvären.

Hur har vi då gått på tvären? Vad är det vi gjort som kan ses som nytänkande? Det är inte så lätt att svara på, men jag ska försöka ge några exempel. Vi har vågat synas och ta plats på olika sätt. Vi medarbetare och ett antal unga har varit med i både radio och tidningar. Vi har varit med och påverkat strukturer på det regionala planet bland annat i form av att jag och Elina varit med i det Tillväxtråd som Norrbottens Läns Landsting utsett som en del av Kraftsamling 2011-2015. En satsning man gjort för att få en bred insamling

av tankar, åsikter och idéer om vad som är viktigt för länets utveckling. Vi har också vågat ta kontakt med personer och organisationer som är erkänt duktiga inom sina områden och be om hjälp. En hjälp som varit ovärderlig.

Det som kanske är mest utmärkande är att vi vågat lita på att vi är något bra på spåret även när det varit motigt. Trots att vi inte kunnat se hela bilden har vi haft is i magen och sett möjligheter när de dykt upp och vågat lita på vår magkänsla. Med devisen "hur går vi på tvären?" i bakhuvudet när vi fattat beslut har vi tagit små steg varje dag.

För mig startade det med en dröm om att få göra skillnad och förändra när det gäller ungas situation i Tornedalen. En dröm som lärt mig att om vi bara vågar gå på tvären kan vi göra skillnad. Finnas där för någon som behöver bli sedd, bekräftad och ha någon som tror på en.

Att våga tro på min idé och ge mig ut på djupt vatten har gjort all skillnad i världen. Idag är

det så mycket lättare för mig att gå på tvären. Våga drömma nya drömmar, ta nya steg och bestämma mig. Extra roligt är det att jag längs vägen funnit andra som också vågar gå på tvären som jag får kraft och energi av. Jag tror fullt och fast på att tillsammans kan vi göra skillnad - och förändra världen!

Vad säger du? Vad är det du drömmer om? Är det dags att våga gå på tvären?

Om du känner dig manad har jag några råd som hjälpt mig på vägen. 1) Våga tro på din idé. 2) Våga sedan berätta om dina tankar och idéer för andra som du litar på och som du vet vill dig väl. 3) Bestäm dig: Sätt segel och ge dig ut på djupt vatten.

Vad väntar du på?

GO FOR IT! ■

**VILL DU
UPPTÄCKA
NYA VÄRLDAR
GÄLLER DET
ATT VÅGA
LÄMNA HAMN.**

ELINA JOHANSSON

OM:
*Att utmana
sig själv*

– Jaha, så du är kvar här i byn? Frågan träffar mig som en vass pil från en pilbågskytt. Jag står som en oförberedd riddare med skölden tung som bly i mina händer. Jag har tappat min förmåga att försvara eftersom att jag inte trodde att mitt val var något jag behövde försvara. Där står jag - och ser pilarna flyga över min hembygd.

Till dig som ställer frågan. Lyssnar du på svaret eller har du omedvetet lagt upp en ribba som sluter öppenheten till mitt svar? I många år trodde jag att det var så här det skulle vara: du fick nedlåtande ställa frågan och jag skulle blygsamt stå kvar, nickandes till svar. Men i dag vet jag att det inte bara är jag och invånarna i min by som får stå ut med de sylvassa pilarna. I dag vet jag att det är många individer från hela vårt land som står utan sköld inför dem.

När vi träffar nya människor så har vi den första delen av samtalet inpräntat. Frågor som Vad jobbar du med, Vart bor du, Vad har du pluggat? Eller klassikern, Vad ska du göra sen då? Vi ställer frågorna men lyssnar inte på svaren. Vi är så upptagna med att formulera våra egna meningar för att ha ett bra svar när frågorna kommer tillbaka. Vi ställer frågor som en gång i tiden skapades för att kunna placera oss i olika fack och för att ge oss en viss typ av status. Men oss emellan, räcker det inte nu? Är det inte dags att ändra på frågorna? Så att vi kan ändra på svaren - som i sin tur ändrar på hur vi ser på varandra.

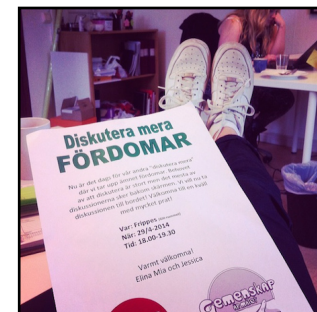

Vad säger ni om att bli uppriktigt intresserade av varandra? Att ställa frågor som vi är genuint intresserade av att veta svaret på. Vi behöver en förändring. Jag står fast vid att vi behöver göra den förändringen först oss själva för att sedan kunna föra över den på andra. Jag uppmanar dig som läser mina ord att ta till dig av dem och sedan förverkliga dem. Så att nästa gång när du möter en ny person ställer andra typer av frågor. Vad tycker du är roligt att göra? Vad gör dig lycklig?

Det är dags för oss att se varandra och möta varandras blickar för de individer vi är, inte för det samhället vill att vi ska vara. Vi är alldeles för värdefulla för det och livet är alldeles för underbart för att inte öppna upp.

Så nästa gång du är på väg att fråga "-Jaha, så du är kvar här?" Fundera först över om du är öppen för att höra svaret. Fundera lite på hur du säger det. Som en fråga eller som ett negativt påstående? Och nästa gång som du själv får frågan "-Jaha, så du är kvar här?", var stolt och nöjd. För det har du all rätt att vara! ■

För tre år sedan klev jag in i min roll som projektmedarbetare, en roll som skulle komma att bli en livsförändrande resa. Jag hade länge drömt om att leva mitt liv bosatt nära skogen i Tornedalen med mitt helt egna företag att arbeta i. Men jag hade också gång på gång fått höra den sarkastiska tonen som sa "Här kan du inte stanna, här finns ingenting att leva för". Det fick mig att känna känslor jag aldrig förut känt och något som varit en liten gnista fattade eld. Värmen för frågan om att stanna eller inte gav mig kraft att ställa andra unga samma fråga som jag så många gånger förut ställt mig själv: "Vad drömmer du om?".

Att prata om drömmar kan vara ett av det mest tabu-belagda samtalsämne som finns och alla svar som löd "Jag vet inte.." gör en skrämmande statistik. Men ju mer jag pratade, lyssnade och tog in så insåg jag att svaren bara fanns där för att de jag frågade aldrig fått frågan förut. Jag insåg vikten i att prata med varandra om saker vi vanligtvis inte pratar om för att öppna upp och förändra vår insikt i det som gör livet till livet.

Min resa började långt innan projektet, men rollen som projektmedarbetare för "Ung i Tornedalen" petade automatiskt i en extra växel. Jag fick växa i den enorma gemenskap som finns i Tornedalen och i det faktum att vi är så många som brinner för samma sak: att förverkliga sina drömmar på landsbygden." ■

OM: *Att drömma*

**ATT HA MODET
ATT FÖRÄNDRA
OSS SJÄLVA FÖR
ATT FÖRÄNDRA
VÅR OMGIVNING.**

DAVID JORDANSSON

”Det ungdomspolitiska handlingsprogrammet ger unga verkligt inflytande över kommunala prioriteringar. Haparanda är ett inspirerande exempel på hur en kommun på ett konstruktivt sätt kan arbeta med ungdomspolitik och ungas delaktighet.”

– Motivering för utnämmandet av Årets Ungdomskommun 2005

Det är augusti 2014 och första dagen på det nya jobbet, och i min hand håller jag nycklarna till Ungdomens Hus, den anrika järnvägstationen som omnämns som Sveriges största utanför storstäderna. Detta är ungdomarnas fort, deras ointagliga fästning, ett briljant byggnadsverk som inkapslar alla de drömmar och förhoppningar unga bär på. Under rundvandringen får jag också höra hur ungdomarna som huserade här under slutet på 90-talet själva fyllde lokalerna med innehåll och lade ner blod och svett, och säkerligen en del tårar, i arbetet att skapa något eget. Jag får höra att ungdomarnas engagemang och kommunens satsningar resulterade i att Haparanda utsågs till Årets Ungdomskommun 2005 av Ungdomsstyrelsen.

OM:
*Nycklar och
naturkrafter*

Sju månader in i och slutet på projektet Ung i Tornedalen, har jag börjat fundera kring denna utnämning och den bild jag fått av ungas delaktighet och inflytande i Haparanda. Det jag kommer fram till är att något inte stämmer. Vad hände egentligen? Vad gick fel? Någonstans under dessa tio år har visionen om Haparanda som en stad för unga sakta avtagit.

Den resa Haparanda stad och dess ungdomar gjort från slutet av 90-talet fram tills idag är även synonymt med min egen resa. I mina senare tonår var jag aktiv i musiklivet, ordförande

för Trollhättans musikförening och huserade i en häftig gammal tegelbyggnad som tidigare varit ett badhus. Nu var det ett café med scen, inspelningsstudio, replokaler och videoredigering med mera.

I Magasin 15, som våra lokaler kallades, fanns även Tommy. Tommy är tjänsteman på kommunens kulturförvaltning och såg mitt brinnande engagemang för musik och scenlivet i Trollhättan. Han tog mig under sina vingar och gav mig fritt spelrum att under ett par år arrangera konserter och utbilda mig till studiotekniker.

Jag fann att med rätt stöd från kommunen kunde jag och ungdomarna runt omkring mig växa och fram för allt få staden att växa med oss.

Några år efter gymnasiet inbillade jag mig att Trollhättan var för litet för mig, och jag for utomlands ett par år. Jag sökte egentligen inte efter en större häftigare stad. Jag sökte efter mig själv, jag bara inte visste om det.

Efter många år hittar jag mig själv, stående inne i Ungdomens Hus i Haparanda, och allt mer kom jag att inse att jag är, eller vill vara, den Tommy var då. Personen som tar unga under sina vingar och låter dem flyga. Som låter unga utvecklas och som framför allt lyssnar till dem och ger det stöd men också den frihet de behöver för att fullgöra sig själva. Idag har ungdomsverksamheten i Trollhättan vuxit ur sina kläder och flyttat till ännu större lokaler.

Under de tio år som gått sedan Haparanda blev utnämnd till Årets Ungdomskommun har något hänt. Tyvärr kan jag inte sätta fingret på det. Idag när jag träffar ungdomar i kommunen är allt de säger: "Det spelar ingen roll, ingen lyssnar på oss, ingen satsar på oss. Vad är det för idé att göra något här? Allt de tänker på är att bygga tomma gallerior. De säger att de ska göra något, men inget händer." Från ungdomarnas perspektiv finns en total avsaknad av delaktighet och inflytande. Precis just det som kommunen fick pris för tio år tidigare. De upplever att de inte är värda något i kommunens ögon, att ingen satsar på dem. Samtidigt är det dessa unga som förhoppningsvis

kommer utgöra den framtida vuxna befolkningen i kommunen. En tanke som slår mig: Förvaltas Haparanda stad då verkligen med dagens unga i åtanke?

Men. Som tur är slutar inte historien här. Under min korta men givande tid i Haparanda har jag inte bara mött unga utan delaktighet och inflytande. Jag har även mött ett ungdomsråd som har ett otroligt engagemang. Ett ungdomsråd som inte är rädd för att till exempel ta sig an storskaliga kollektivtrafiksprojekt. Jag har mött ungdomar som står upp för sina åsikter, som vågar ta sig an en större scen. Ungdomar som verkligen vill göra skillnad, inte bara för unga i kommunen men för alla medborgare. Jag har också träffat tjänstemän och politiker i kommunen som har ungdomars perspektiv framför sig, som även de vill göra verklig skillnad. Vuxna som ser unga som en självklar del i framtidens Haparanda. Projektet Ung i Tornedalen går mot sitt

slut, men jag tror helhjärtat att projektet inte är slutet på något utan raka motsatsen. Det är nu vi börjar. Jag tror att Haparanda och Tornedalen kan vara ett föredöme i hela Sverige när det kommer till ungdomsperspektivet. En plats där unga får höras och utvecklas. De flesta ingredienser finns. Den kraft som unga bär på kommer förändra regionen. Jag vet det. Det gäller bara att släppa kraften lös.

Själv ska jag fortsätta leta efter min roll som Tommy någonstans.

Jag hade nyckeln till ungdomarnas hus för en kort stund, och nyckeln passade i låset. Jag tror att min medverkan i projektet Ung i Tornedalen skedde på rätt plats och i rätt mängd. När jag nu lämnar tillbaka nyckeln, vilka tar emot den då? Vilka är med och vrider om nyckeln? Vilka är med och släpper lös kraften? ■

FRAMTID?

Vad händer nu? I skrivande stund är det ännu inte klart, men vi hoppas få förlänga projektiden några få månader med de pengar som finns kvar i budgeten. Tanken är att fokus ska vara på att bygga en stabil grund för den förening vi startat - Ung i Tornedalen. En förening som ska kunna fortsätta arbetet med att stötta ungas idéer. Idéer som konkret påverkar samhällsutvecklingen och ungas livssituation. Helt enkelt en förening som ger unga möjlighet att ta plats och synas. Kunna göra skillnad - och förändra!

Tanken är också att i samråd med kommunerna försöka komma fram till lösningar där ungas idéer kan få stöttning på bästa sätt utifrån de tre orternas olika förutsättningar. Här hoppas vi hitta synergieffekter genom att olika aktörer samverkar. En samverkan som vi tror och hoppas någon gång i framtiden ska kunna leda till att den inställning unga idag drömmer om ska kunna bli verklighet. Att unga, men också vuxna, ska kunna säga:

***Här kan jag vara den jag är och
här får jag bli den jag vill vara!***

TACK!

Vi vill först passa på att tacka dig som läst detta häfte. Hoppas du tar något med dig av det vi skrivit. Men sedan följer en lång rad av personer och organisationer som förtjänar ett extra tack. Utan inbördes ordning:

Hela Sverige ska Leva Norrbotten, med Lars, Åse och Anki i spetsen, John Kostet från Norrbottens Läns Landsting Jytte Rüdiger, Anneli Svarvare, GÄM - Mia Fagervall och Jessica Norberg, Ulrika Forsgren Högman, Nina Harila, Eivor Bryngelsson, Lotta Svensson, L-G Forsberg, Monica Lejon från Länsstyrelsen i Norrbotten, Hanne Konradsen från Allmänna Arvsfonden, Hasse Ylipää, Anita Sköld, Kerstin Sipola, alla från vår styrgrupp och advisory board med ett extra tack till Eva Moe och Håkan Forsström som fick oss på rätt köl och som hjälpt oss längs vägen. Våra tidigare medarbetare Lotta Huuskonen, Emilia Söderström, Karolin Svedlund och Moa Penttilä. Samt våra kommuner, Pajala, Övertorneå och Haparanda.

Slutligen vill vi tacka alla de unga som på något vis varit delaktiga i detta projekt. Det är ni som är vår framtid! ■

För mer information om
projektet eller föreningen:

Anna Tuomas
anna@ungitornedalen.se
070 369 38 16

www.ungitornedalen.se

Hela Sverige Ska Leva Norrbotten
www.helasverige.se/norrboten

FÖR UNGAS DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE!

